

SAŽETAK PRESUDE

BUZADJI PROTIV MOLDAVIJE OD 5. SRPNJA 2016. GODINE ZAHTJEV BR. 23755/07

*Rješenja o produljenju istražnog zatvora
nisu bila dovoljno obrazložena*

ČINJENICE

Podnositelj je manjinski dioničar i direktor državne tvrtke koja se bavi opskrbom tekućim plinom. U srpnju 2006. godine protiv podnositelja je pokrenuta istraga zbog navodnog pokušaja prijevare. Podnositelj je osumnjičen da je isplanirao izvoz tekućeg plina zbog kojeg je tvrtka pretrpjela velike financijske gubitke. Podnositelj je tijekom istrage surađivao s državnim tužiteljstvom i policijom. Podnositeljevi sinovi su također bili osumnjičeni za prijearu, ali nisu uhićeni.

Dana 2. svibnja 2007. godine podnositelj je uhićen te je protiv njega određen istražni zatvor zbog težine kaznenog djela koje mu je stavljeno na teret te zbog opasnosti da će ometati tijek kaznenog postupka. Prvostupanjski sud, te naknadno žalbeni sud, odbili su kao neosnovane i nedokazane prijedloge za određivanje istražnog zatvora zbog drugih razloga koje je predložilo državno tužiteljstvo, a to su opasnost od skrivanja, utjecaja na svjedoke i uništenja dokaza. Protiv podnositelja je podignuta optužnica dana 5. svibnja 2007. godine.

Istražni zatvor protiv podnositelja je produljivan u četiri navrata. Prvi put dana 16. svibnja, a drugi put 5. lipnja 2007. godine i to zbog težine kaznenog djela te opasnosti od skrivanja, utjecaja na svjedoke i uništenja dokaza. Treći put je produljen dana 26. lipnja 2007. godine kada je prvostupanjski sud odredio istražni zatvor u domu. Četvrti put je produljen dana 29. lipnja 2007. godine kada je žalbeni sud ukinuo rješenje od dana 26. lipnja 2007. godine zbog opasnosti od skrivanja, utjecaja na svjedoke, uništenja dokaza te utjecaja na sinove. Podnositelj je protiv svih rješenja o produljenju istražnog zatvora podnio žalbe koje su odbijene.

U srpnju 2007. godine žalbeni sud je prihvatio podnositeljev zahtjev da mu se istražni zatvor zamjeni istražnim zatvorom u domu uz obrazloženje kako okolnosti slučaja ne ukazuju na postojanje opasnosti od skrivanja ili utjecaja na istragu. Mjera istražnog zatvora u domu trajala je do ožujka 2008. godine, kada je podnositelju određeno jamstvo, a nakon što su nadležni domaći sudovi utvrdili da se podnositelj ukupno u istražnom zatvoru (uključujući i istražni zatvor u domu) proveo 10 mjeseci, te da se u cijelosti pridržavao ograničenja koja su mu određena rješenjem o istražnom zatvoru u domu. Protiv podnositelja je naknadno donesena oslobađajuća presuda.

PRIGOVORI

Pozivajući se na čl. 5. st. 3. Konvencije, podnositelj je pred Sudom prigovarao da domaći sudovi nisu dostatno obrazložili razloge zbog kojih je protiv njega određen istražni zatvor u trajanju od deset mjeseci, naglašavajući pritom da je u relevantnom razdoblju postojala praksa domaćih sudova sukladno kojoj se protiv okrivljenika istražni zatvor prije početka rasprave određivao automatizmom bez ikakvog opravdanja i na temelju uvijek istih razloga.

Sud je u presudi od dana 16. prosinca 2014. godine utvrdio da je došlo do povrede čl. 5. st. 3. Konvencije zbog toga što rješenje o istražnom zatvoru nije bilo dostatno obrazloženo već su se nadležni domaći sudovi isključivo pozvali na razloge za istražni zatvor koje je propisivao mjerodavni zakon bez objašnjenja kako su ti razlozi primjenjivi na podnositeljev slučaj. Dana 20. travnja 2015. godine Vlada Republike Moldavije podnijela je zahtjev za upućivanje predmeta Velikom vijeću.

OCJENA VELIKOG VIJEĆA

Vlada je prvenstveno prigovarala da podnositelj nije iscrpio sva dostupna domaća pravna sredstva jer je propustio osporiti rješenje o određivanju istražnog zatvora u domu. Prigovarala je da se podnositelj ne može smatrati žrtvom povrede čl. 5. st. 3. Konvencije jer je sam zatražio da mu se istražni zatvor zamjeni istražnim zatvorom u domu što je imalo isti učinak kao i rješenje o ukidanju tzv. redovnog istražnog zatvora, pa je takvo određivanje istražnog zatvora u domu predstavljalo zadovoljštinu za eventualnu povredu njegovog prava na slobodu.

Veliko vijeće odbacilo je prigovor o neiscrpljivanju dostupnih domaćih pravnih sredstava uz obrazloženje da je Vlada ovaj prigovor po prvi puta istaknula tek u zahtjevu za upućivanje predmeta Velikom vijeću te da nisu postojali nikakvi opravdani razlozi koji su sprječavali isticanje tog prigovora prije donošenja odluke vijeća o dopuštenosti zahtjeva. Veliko vijeće je zatim odlučilo ispitivanje prigovora o nepostojanju statusa žrtve spojiti s ispitivanjem merituma predmeta.

Veliko vijeće istaknulo je kako se ovaj predmet odnosi na pitanje je li istražni zatvor u kojemu se podnositelj nalazio prije rasprave, određen i produljen sukladno uvjetima iz čl. 5. st. 3. Konvencije.

Sukladno praksi Suda u kontekstu čl. 5. st. 3. Konvencije, uvjet postojanja opravdane sumnje predstavlja *conditio sine qua non* za valjanost rješenja o određivanju istražnog zatvora, ali nakon proteka određenog vremena taj uvjet više nije dovoljan sam za sebe. Stoga je „nakon proteka određenog vremena“ potrebno utvrditi, prvo, postoje li i dalje relevantni i dovoljni razlozi za lišavanje slobode te, drugo, jesu li nadležni sudovi primijenili dužnu pažnju u vođenju kaznenog postupka.

Međutim, dosadašnja praksa Suda nije definirala pojam „nakon proteka određenog vremena“, tj. nije odgovor na pitanje od kojeg trenutka osnovana sumnja sama po sebi više nije dovoljna kako bi rješenje o istražnom zatvoru bilo valjano. Stoga je Veliko vijeće smatralo kako je potrebno dodatno razviti praksu Suda u pogledu opravdanosti produljenja istražnog zatvora koju zahtjeva čl. 5. st. 3. Konvencije.

U tom kontekstu, Veliko vijeće je istaknulo kako mjerodavna domaća prava 31 Visoke ugovorne stranke Konvencije ukazuju da su domaći sudovi obvezni odmah ili nekoliko dana nakon uhićenja navesti relevantne i dovoljne razloge za određivanje istražnog zatvora, posebice kada po prvi puta ispituju potrebu određivanja istražnog zatvora prije rasprave. Veliko vijeće smatra kako bi navedeno značajno doprinijelo jasnoći i dosljednosti primjene čl. 5. st. 3. ukoliko bi se prenijelo na Konvenciju. Stoga je Veliko vijeće zaključilo kako uvjet postojanja relevantnog i dovoljnog razloga za produljenje istražnog zatvora, uz uvjet postojanja osnovane sumnje, treba biti ispunjen već prilikom donošenja prvog rješenja o istražnom zatvoru koje donosi sudbena vlast.

U odnosu na istražni zatvor u domu, Veliko vijeće je potvrdilo svoju dosadašnju praksu sukladno kojoj taj institut predstavlja lišenje slobode sukladno čl. 5. Konvencije. Nadalje, Veliko vijeće nije prihvatilo argument Vlade da zamjena (redovnog) istražnog zatvora s istražnim zatvorom u domu ima isti učinak kao i rješenje o ukidanju (redovnog) istražnog zatvora zbog toga što je to podnositelj sam zatražio, niti da ta zamjena predstavlja obeštećenje za bilo kakvu moguću povredu njegovog prava na slobodu. Naime, Veliko vijeće je istaknulo da istražni zatvor može dovesti do povrede čl. 5. Konvencije iako je okrivljenik na njega pristao. U podnositeljevom slučaju i dalje je postojala prisila iako je podnositelj sam tražio određivanje istražnog zatvora u domu, jer je iz njegovog ponašanja bilo očito da je njegov cilj puštanje na slobodu. Stoga je Veliko vijeće odbilo Vladin argument da se podnositelj ne može smatrati žrtvom čl. 5. st. 3. Konvencije.

Nadalje, Veliko vijeće nije prihvatilo Vladin argument prema kojemu su za određivanje istražnog zatvoru u zatvorskoj ustanovi potrebni jači razlozi od onih za određivanje istražnog zatvora u domu, jer je potonji blaži za okrivljenika. Naime, Veliko vijeće je sukladno dosadašnjoj praksi istaknulo da se pojmovi „jačina razloga“ ili „stupanj ozbiljnosti“ kao kriteriji primjene čl. 5. Konvencije odnose na stupanj ili jačinu lišenja slobode, a ne na razlikovanje ustanove u kojoj okrivljenik boravi tijekom istražnog zatvora.

U odnosu na pitanje opravdanosti istražnog zatvora, Veliko vijeće je istaknulo da su razlozi zbog kojih su domaći sudovi odredili i produljili podnositeljev istražni zatvor bili općeniti i nedosljedni te nisu ukazivali na koji način su primjenjivi na podnositeljev slučaj. Nadalje, domaći sudovi su u nekoliko navrata odbili kao nepotkrijepljene zahtjeve državnog tužiteljstva o produljenju istražnog zatvora zbog opasnosti od skrivanja, utjecaja na svjedoke i uništenja dokaza, dok su u dva navrata zbog tih istih razloga, bez obrazloženja, produljili podnositeljev istražni zatvor, iako nije došlo do promjene u podnositeljevom slučaju koja bi na takve opasnosti ukazivala. Pritom se domaći sudovi nisu više pozivali na opasnost od ometanja kaznenog postupka, zbog koje je podnositelju prvotno i određen istražni zatvor. Štoviše, domaći sudovi ni prilikom određivanja ni prilikom produljivanja istražnog zatvora nisu ispitivali podnositeljevu imovinu, povezanost s državnim tijelima i njegovo ponašanje tijekom prvih deset mjeseci istrage kada je mogao ometati kazneni postupak utjecajem na sinove, ukoliko je to htio.

Osim toga, domaći sudovi su podnositelju odredili istražni zatvor u domu iako su utvrdili da ne postoje razlozi koji bi to zahtijevali, poput opasnosti od skrivanja ili ometanja istrage.

Veliko vijeće je stoga utvrdilo kako je došlo do povrede čl. 5. st. 3. Konvencije jer razlozi zbog kojih su domaći sudovi odredili i produljivali podnositeljev istražni zatvor nisu bili relevantni niti dostatni.

PRAVIČNA NAKNADA

3.000,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete

4.837,00 EUR – na ime troškova postupka pred Sudom

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.